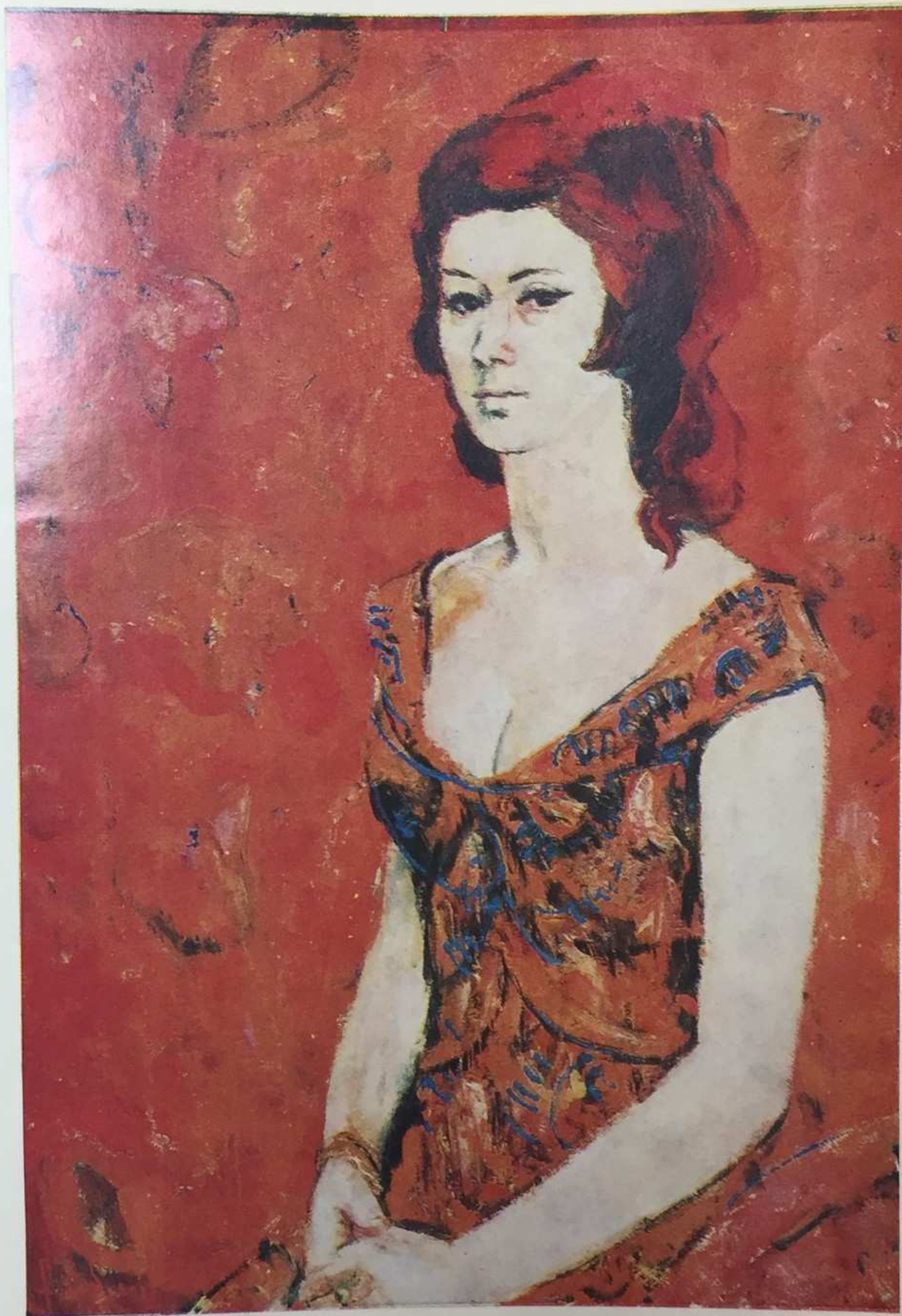

772
PU 77822

Apr 7-4
1

Արշակունի
սովետական
5
1974

Զ-103

СОДЕРЖАНИЕ

В выставочных залах

Р. Оганесян—С любовью к жизни и человеку	1
С. Арутюнян—Комедия. Проблемы, суждения	5
Г. Оганесян—Слово на телеэкране	18
Ш. Хачатрян—Искусство рисунка (художник Р. Хачатрян)	24
А. Габриелян — «Семнадцать мгновений весны». Странички из дневника	29
Р. Маргуни—«Антоний и Клеопатра» в трактовке переводчиков	36
Жюль Ренар—«Домашний хлеб» (одноактная пьеса)	42
Л. Ахгердян—Слово другу (к 50-летию Сабира Ризаева)	50
Х. Самвелян—Краткая летопись жизни и деятельности Комитаса	52
В мире искусства	59

В номере помещены две цветные вклейки с репродукциями работ М. Камальяна «Танцующие девушки» и В. Карапетян «Занятие».

На обложке: М. Камалян—«Портрет Анны».

Использованы фото: Б. Мависакяна, В. Касабяна и А. Клекчяна.

Գլխավոր խմբագիր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԲԱՅԱՆԴՈՒՐ

Խմբագրական կոլեգիա՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՎԱԳՅԱՆ

(պատասխանատու ֆարտուղար)

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍԳԱՐՅԱՆ

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒՆԿՅԱՆ

ՄԷԻԹԱՐ ԴԱՎԹՅԱՆ

ՌՈՒԲԵՆ ԶԱՐՅԱՆ

ԱՆՔՍԱՆԴՐ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՆԶՅԱՆ

ՀԱԿՈՐ ԽԱԶԻԿՅԱՆ

ԼԵՎՈՆ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ

ՄՈՒՐԵՆ ՀԱՄՄԻԿՅԱՆ

ԷՄԱՆՎԵԼ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՄԵԼԻՔՍԵՅԱՆ

© «Советакан арвест», 1974 г.

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԻ ԱՐԱՀՆԵՐՈՒ

Կ Յ Ա Ն Ք Ի Ո

Արվեստագետի աշխարհը, եթե ճշմարտագետ է, ոչ միայն նրա իսկ կյանքներն ու ապրումները, նրա կենսագրությունը, նրա վերաբերմունքը աշխարհի ու մահանդեպ: ՀՍՍՀ վաստակավոր նկարիչ Բամալյանի ողջ ստեղծագործությունը, հանդիպելու առիթը ունեցանք վերջերս տանը բացված նրա աշխատանքների ցուցում, պայծառ ու արևոտ, կենսահաս աշխարհ էր, դեպի կյանքն ու մարդն ուն հուն սիրո մի անկեղծ արտահայտություն:

Երեսնականների վերջերին, դեռևս Գեղարվեստի կադեմիայի ուսանող, Մկմալյանը առանձին սեր ու հակում դրսևորում անտիտիկյան կլասիկների (Ժերիկո, Դեյվիդ) նաև հայ տաղանդավոր նկարիչ Ա. Բաթրեուկ-Մելիքյանի արվեստի նկատմամբ:

Գ Ծ Ա Ն Կ Ա Ր Ի Ն Ո Ր Շ ՈՒ Ն Չ Ը

Ռուդոլֆ Խաչատրյանի արվեստի մասին խորհրդածոթելիս ակամա հիշում ես նրա ստեղծագործական կենսագրության նշանակալից մի փաստը: 1959 թվականին, Վիեննայի երիտասարդական համաշխարհային փառատոնին «Ուսանողուհու դիմանկարը» գրաֆիկական աշխատանքի համար նա արժանացավ բրոնզե մեդալի: Սա քսաներկուամյա նկարչի բնածին տաղանդի առաջին գնահատությունն էր, որ մի տեսակ նշանավորեց նրա արվեստի ճանաչումն ու նրա մուտքը ստեղծագործական կյանք:

Այժմ ետևում են մնացել որոնումներով ու հաջողություններով լեցուն տասնհինգ տարիներ: Այդ ընթացքում Ռ. Խաչատրյանը բազմիցս մասնակցել է հանրապետական, միութենական ու միջազգային ցուցահանդեսների, գրաֆիկային զուգընթաց ստեղծել է գեղանկարչական գործեր, որոնց թվում մի շարք թեմատիկ կոմպոզիցիաներ: Հիշենք դրանցից «Ամբոխները խելագարված», «Վերածնունդ», «Մայրություն», «Երիտասարդություն» կտավները: Վերջին երկուսի համար երիտասարդ հեղինակը արժանացավ Հայաստանի կոմերիտմիության երկրորդ մրցանակին (1965): Ավելի ուշ, 1969-ին, Կոմիտասի գրաֆիկական դիմանկարը, որ ներկայացվել էր մեծ կոմպոզիտորի 100-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսին, ստացավ Հայաստանի կուլտուրայի մինիստրության առաջին մրցանակը:

Վերջին երկու տարում Ռ. Խաչատրյանը կրկին ինտենսիվ աշխատում է գրաֆիկայի մարզում: Նոր աշխատանքների մի մասն արդեն ներկայացվել է Երևանում և Մոսկվայում կազմակերպված «ՍՍՀՄ-ը մեր Հայրենիքն է» ցուցահանդեսներին, ինչպես նաև ցուցադրվել դեմոկրատական երկրներում: Արվեստաբանական մամուլը լայնորեն արձագանքել է դրանց:

Նկարչի արվեստանոցում ծանոթանում եմ նրա վերջին աշխատանքներին: Մատիտով կատարված դիմանկարներ են դրանք՝ հաճախ բնական Ֆոնի վրա, և նատյուրմորտներ: Խաչատրյանի նոր գործերը, առաջին հայացքից ընկալվում են իբրև նախկինների օրինաչափ շարունակություն և ամենից ավելի հիշեցնում են նրա անդրանիկ գծանկարները, ինչ-որ հարազատ կապ ունեն դրանց հետ:

Ռ. Խաչատրյանի ստեղծագործական ուղին սկսվեց խոր հետաքրքրությամբ դեպի երիտասարդությունը: Հետագա տարիներին մերթ ընդ մերթ միայն նա անդրադարձավ այդ թեմային: Իսկ նոր աշխատանքների ներշնչման աղբյուրը ամբողջապես երիտասարդությունն է, երիտասարդականը, նոր սերնդի հոգեկան կերտվածքի բացահայտումը:

Ի՞նչ է վկայում սա: Արդյոք նոր աշխատանքները վերադարձ են դեպի ետ: Եթե այո, ապա, ինձ թվում է, մի առումով միայն: Ստեղծագոր-

Ժելու ճշմարիտ ուղին իրականության սեփական ընկալման, արվեստագետի «ես»-ի, նրա ներաշխարհում կյանքի զրգումներից տրոփող հույզերի ու ապրումների բացահայտման մեջ է։ Արվեստագետի զգացումները ինչ-որ սահմաններում անփոփոխ են, ու այդ առումով է ասված, թե «նկարիչն իր կյանքում շատ նկարներ է ստեղծում, բայց փաստորեն նա ստեղծում է մեկ նկար՝ իր նկարը»։ Եվ եթե ինչ-որ տեղ վերագործ է ապրում նկարիչը, ապա միայն իրեն է վերագրում։

Ստեղծագործության ընթացքում, սակայն, վարպետանում է նկարիչը, հետզհետե կատարելագործվում, բյուրեղանում են արտահայտչական ձևերը, դառնալով նրա ինքնատիպության բնորոշիչը։ Ահա այս հանգամանքն է հենց ոգևորում դիտողին Ռ. Խաչատրյանի նոր աշխատանքներին ծանոթանալիս։

Արվեստի յուրաքանչյուր գործ կարող է հաշվառանալ մարդուն իր մեջ ներգրված բովանդակությամբ։ Եվ եթե հիշենք, որ արվեստի երկի բովանդակությունը նաև ստեղծագործողի մարդկային բովանդակության արտահայտությունն է,

ապա պիտի ասել, որ Ռ. Խաչատրյանի աշխատանքներում ներգրված մտքերն ու ապրումները նաև իր ներաշխարհի, իրականության, կյանքի ի՛ր ընկալման անմիջական արձագանքն են՝ ինքնուրույն գեղարվեստական մարմնացում ստացած։

Պարզորոշ շոշափելու համար այն նորը (թե բովանդակության և թե ձևի տեսակետից), որ զրսևորում է գտել Ռ. Խաչատրյանի վերջին գործերում, փորձենք համեմատել դրանք նկարչի վաղ շրջանի աշխատանքների հետ։

«Ուսանողուհու դիմանկարում» (1959), օրինակ, պատկերի բովանդակությունը հիմնականում մնում է ընտրված սյուժեի ոլորտներում, այսինքն՝ դիտողի մտքերը բնորդի տվյալ վիճակից այն կողմ չեն անցնում։ Կոմպոզիցիայի հետաքրքիր, ոչ սովորական կառուցվածքը (բնորդը դիտված է որոշ ռակուրսի մեջ), աշխույժ, անկաշկանդ, արտիստիկ գծանկարը բանաստեղծական շունչ են հաղորդում սյուժեին և դարձնում այն գյուրընկալ ու առիներող։ Արտահայտչական միջոցների նույն արժանիքներով, բայց կերպարի հոգեբանության առավել շեշտմամբ է բնորոշվում

սանդիկայով կատարված «Մեր կնոջ դիմանկար» (1968)։

Նոր սերունդը՝ իր խոհերով ու ասպրումներով, իզգիքով ու երազանքներով վերջին գործերում հանդես է գալիս իբրև պատկերման գլխավոր օրչեկտ։ Կինոօպերատոր Ս. Ֆիլիպովի, գերասան Ն. Բուռլյանի, բանաստեղծ Ռ. Դավոյանի, նկարչի կնոջ՝ Նատաշայի և այլ դիմանկարներում արվեստագետը գիպով միջոցներով գիտողին հաղորդակից է դարձնում իր հերոսների ներաշխարհին։ Անշուշտ պիտի նսեմանար այդ աշխատանքների էսթետիկական արժեքը, եթե նկարիչը սահմանափակվեր սոսկ իր կերպարների հոգեկանի բացահայտմամբ։ Յուրաքանչյուր դիմանկարում հաշտությանը հետամուտ է գումարելու նաև «իրենը»։

Նկարիչը հաղվաղեալ է դիմում ծավալի զգացողությունն առաջացնող ստվերումների։ Ամեն ինչ սկսում ու ավարտվում է լույս գծով։ Խաչատրյանի գիծը ծայր աստիճան նուրբ է, սահուն, երգային։ Յուրաքանչյուր դիմանկարի մեջ հատուկ խնամք է տարված գծի հնչողական ուժի թղթի ճերմակ հարթության հետ ներդաշնակելու, գծա-

նկարի ընդհանուր կատարելությունն ու ավարտվածությունը պահպանելու համար։ Հետաքրքիր է, որ այս հատկությունների շնորհիվ գծանկարներն ընկալվում են իբրև մարմարի վրա դասական շնչով կատարված բարձրաքանդակներ։

Այստեղ չկա արտաքին էքսպրեսիա, դինամիկ, պոռթկացող հույզ, ամեն ինչ թվում է հանգիստ, խաղաղ, մի տեսակ բանաստեղծական, վերկենցողային։ Գծերի՝ հաճախ դարձանք հարուցող վարպետությանը հյուսված մաքուր, թարմ, թափանցիկ, ազնվաբարո մթնոլորտը կաշառում է գիտողին, ակամա մղում ազնիվ ներշնչումի՝ առնչված բնության գեղեցկության, երիտասարդական ասպրումների ու երազանքների հետ։ Նկարիչն ասես պարտադրում է մոռանալ բաներ, որոնցից մարդը խորշում է, ու հիշեցնում է նվիրական մտքեր, որոնց մասին նա հաճախ մոռանում է։ Մի խոսքով, Խաչատրյանի գծանկարային արվեստը ներկայանում է մեզ իբրև իրականութան մի թարգմանություն, որի հիմքը արդեն իրականությունը անկնճիռ, վճիռ տեսնելու խոր հավատն է։

Ռուդոլֆ Խաչատրյան, Մեր կնոջ դիմանկար, 1968

Ռ. Խաչատրյանի հետապնդած այս որոշակի գաղափարից, կամ փիլիսոփայությունից է դա-
լիս, որ սյուժեները նրա գործերում կենցաղային
նկարագրումից հեռու են, թեև պատկերված ան-
ձիք մեր շրջապատի մարդիկ են, իսկ նատյուր-
մորտների մաս կազմած իրերը՝ առօրեական, սո-
վորական իրեր։ Այս բոլորը դիտողին առաջնոր-
դում են տեսնելու նկարչի հոգևոր կապը դասա-
կանների, վերածննդի արվեստի հետ, մի բան, որ
առհասարակ նոր բան չէ Խաչատրյանի համար։

Ինքը, նկարիչը շեշտում է դասական արվեստի
հետ ունեցած հարազատությունը։ Դա նրա դա-
վանանքն է, անհուն սերն ու հավատը բնության,
իրևե ամենահրաշալի ու հավերժական ստեղծա-
գործության հանդեպ, որի պատկերման անկրկ-
նելի օրինակները գեղարվեստի մեջ տվել են
դասականները։ Եվ եթե հիշենք, որ ժամանակա-
կից արվեստը իր ձևական անսահմանափակ որո-
նումներից, պայմանականության ու վերացակա-
նության ծայրահեղ դրսևորումներից հետո նորից
է ձգտում արվեստին վերագարձնել նրա մարդ-
կային խորքը, ապա հասկանալի կդառնա, թե
որքան բարձրանում է դասական ու հատկապես
վաղ դասական արվեստի նշանակությունը այս-
օրվա արվեստագետների ինքնարտահայտման
նոր ձևերի մշակման մեջ։

Ռ. Խաչատրյանը դասականների հետևորդն է
այս իմաստով, հետևորդը, բայց ոչ կրկնողը։ Ա-
վելի ճիշտ կլիներ ասել, դասականությունը նրա
մոտ ստեղծագործական մտածելակերպ է, սկզբ-
բունք, որի արմատները սնունդ են առնում ոչ թե
այս կամ այն վարպետից, այլ բնությունից։

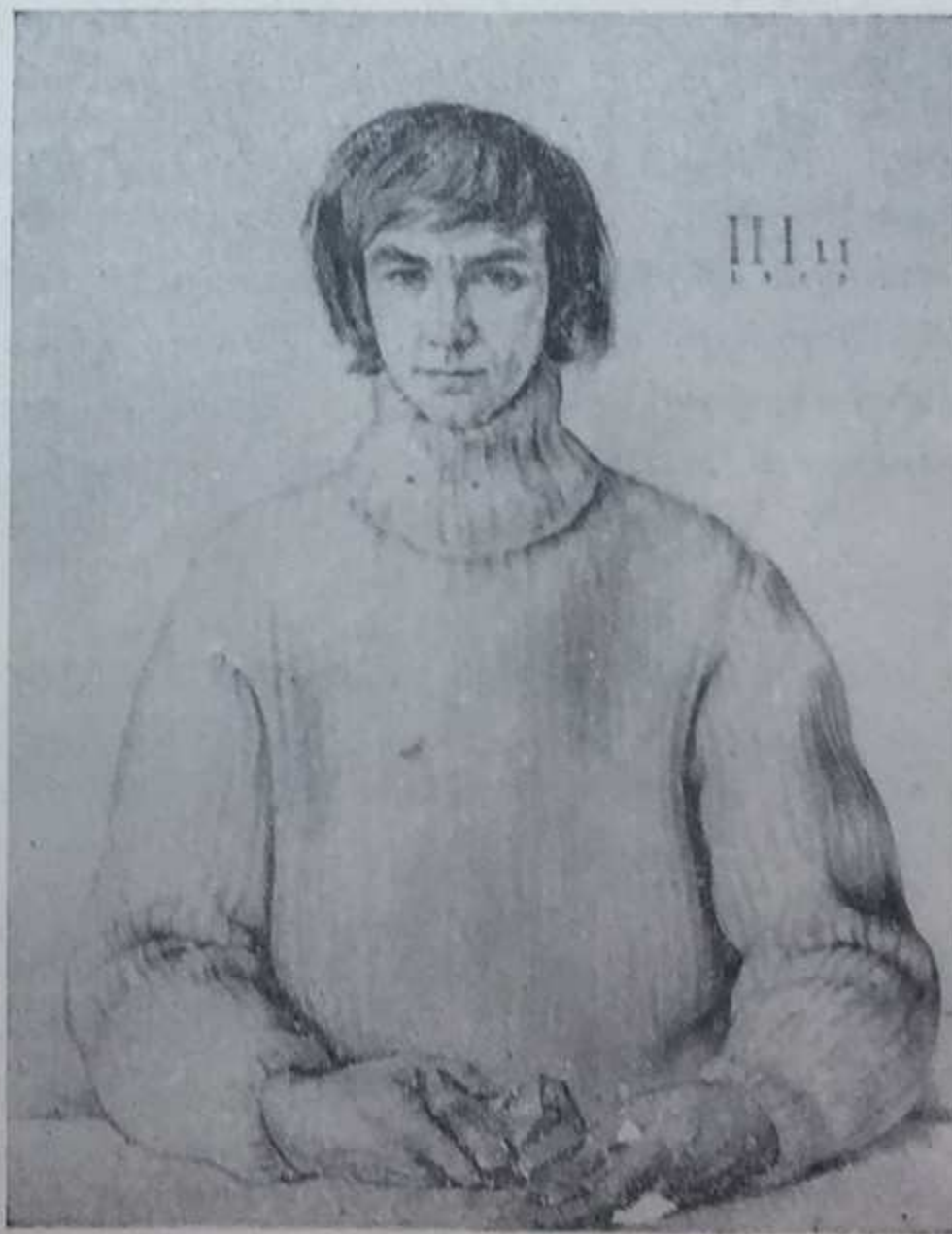
Հրաշքը բնությունն է։ Այն հրաշք է իր յուրա-
քանչյուր դրսևորման, յուրաքանչյուր մասնիկի
մեջ։ Եվ Խաչատրյանի արտահայտչական միջոց-
ները ուշադիր զննելիս կնկատենք նրա երկրպա-
գությունը այդ հրաշքին, նրա ձգտումը իր պատ-
կերներում անաղարտ արտահայտելու բնության
հաղորդած ներշնչանքը։

Անուրանալի արժանիքների հետ մեկտեղ,
սակայն, Ռ. Խաչատրյանի գծանկարներում նկա-
տելի են այլ հատկանիշներ, որոնք մտորելու և
մտահոգման առիթ են տալիս։ Փորձենք նկարչի
նույն բնույթի մի քանի տասնյակ գործեր դնել
կողք-կողքի ու միասին դիտել։ Հետամուտ լինե-
լով հեղինակի շոշափած բովանդակությանը,
կնկատենք, որ նոր աշխատանքները, անկախ
սյուժեի բազմազանությունից, քիչ բան են ավել-

Ռուդոլֆ Խաչատրյան. Ինքնադիմանկար. 1972

Ռուդոլֆ Խաչատրյան. Կինոպեյսաժուր Ս. Ֆիլիպովի դիմա-
նկարը. 1972

լացնում միմյանց, շեն օգնում ավելին տեսնելու, և մի տեսակ կրկնություն են թվում: Ինչի՞ց է դա- լիս սա: Ինձ թվում է նրանից, որ Ռ. Խաչատրյա- նի ստեղծագործական մեկնակետը առավելապես հիմնված է դատողության, տրամաբանության վրա: Նաև այս է պատճառը, որ ասված հույ- զերն ու զգացումներն լիակատար կենդանի, կենսաթրթիռ արտահայտություն չեն ստանում: Ինտելեկտը հանդես է գալիս իբրև առաջնային գործոն:

Երջանկությունը գեղեցիկի մասին անընդուն պահանջ է Խաչատրյանի համար: Իսկ գեղեցիկը նա տեսնում է ամեն ինչի մեջ: Եվ պատահական չէ պատկերվող օբյեկտի մանրամասնությունների հանդեպ նկարչի տածած հետաքրքրությունն ու սերը: Ճիշտ է, մանրամասնությունների շեշտումը չի խանգարում հասնելու պատկերի ողջ մակե- բեսի ամբողջական լուծման, ծավալի ու օղակին մթնոլորտի շոշափելիության: Նկարիչը հմտորեն կառողանում է մասը ձուլել ընդհանուրին: Այս- տեղ նա վարպետ է, ունակ գծին հաղորդելու իր միտքը, գծով «խոսելու» դիտողի հետ: Բայց, կրկնում եմ, որովհետև պատկերման ելակետը առավելապես թելադրված է գիտակցականով, երբեմն էլ զուտ նկարելու պրոցեսից ստացած բավարարությամբ, այդ պատճառով էլ մանրա- մասնությունները շատ դեպքերում չեն բարձրա- նում արվեստի մակարդակի, մնում են պաղ կեր- պավորման ոլորտում: Այստեղից էլ՝ նկարչի բը- ծախնդրությունը, գծանկարի տեխնիկական կա- տարելությունը երբեմն թվում են չափազանց- ված:

Կրկին վերհիշելով Ռ. Խաչատրյանի անդրա- նիկ գործերը, գտնում եմ, որ գնալով դեպի բո- վանդակության խորություն, առավել ցայտուն դրսևորում տալով իր ինքնությունն արտահայտա-

Ռուդոլֆ Խաչատրյան. Մաքիամիկը պատուհանի առջև. 1972

կան լեզվին, նկարիչը ինչ-որ շափով կորցնում կամ, ավելի ճիշտ, անտեսում է կարևոր մի հատ- կանիչ՝ արվեստի երկին կենսունակություն հա- ղորդող անմիջականությունը: Մի բան, որ ընդ- հանրապես կերպարվեստի ժամանակակից ըմ- բռնման ամենաբնորոշ գծերից է: Սակայն, յի- կարելի մոռանալ, որ անմիջականությունը, հու- զական պոռթկումը, պոետիկական ներշնչանքը առհասարակ խորթ հատկանիշներ չեն Խաչա- տրյանի համար և վաղ թե ուշ ամբողջ ձայնով խոսելու են նրա նկարներից...

ԳՐԱԸ ՑՈ ԿՈՊ.

- 34764

PL/PL/PL 77822

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏ

(«СОВЕТСКОЕ ИСКУССТВО»)

Ежемесячный журнал на армянском языке Министерства культуры
Арм. ССР и Государственного комитета Совета Министров
Арм. ССР по кинематографии

Rudolf Khachatryan (1937–2007)

Rudolf Khachatryan Digital Archive · rudolfart.com

A New Breath in Drawing

This file was downloaded from:

<https://rudolfart.com/publications/Pub-0030?lang=en>

Works by Rudolf Khachatryan © Heirs of Rudolf Khachatryan. Other texts, photographs and design © their respective authors. When using this material, please credit the source and link to the page above.

Рудольф Хачатрян (1937–2007)

Цифровой архив Рудольфа Хачатряна · rudolfart.com

Новое дыхание рисунка

Файл скачан со страницы:

<https://rudolfart.com/publications/Pub-0030?lang=ru>

Произведения Рудольфа Хачатряна © наследники Рудольфа Хачатряна. Остальные тексты, фотографии и оформление © их авторы. При использовании материала укажите источник и ссылку на эту страницу.